

Viešojo valdymo teorijų ir modelių interpretavimas

Alvydas Raipa

*Kauno technologijos universitetas
K. Donelaičio g. 20, 44239 Kaunas*

Lane J. E. *State Management*. London: Routledge, 2009. Neseniai pasirodžiusi vieno iš žymiausių šiuolaikinio viešojo valdymo tyrinėtojų J. E. Lane monografija *State Management* išsiskiria naujais požiūriais į tradicinių viešojo valdymo modelių pokyčius XXI a. pradžioje. Galima teigti, kad tai vienas iš nedaugelio darbų (greta tokių autorių: St. Osborne, E. Loffler, T. Bovaird, T. Hjern, E. Sabatier ir kt.), kuriame viešojo valdymo teorijų ir modelių pokyčiai atskleidžiami ne kaip radikalūs pokyčiai ar išskirtinės paradigmos, paneigiančios anksčiau egzistavusias teorijas ir modelius, o kaip natūralus visuomenės globalių socialinių-ekonominių procesų kaitos rezultatas, kaip esminių viešojo valdymo sudėtinių dalių – viešosios politikos ir viešojo administravimo - pokyčiai XX a. pabaigos ir XXI a. pradžios sandūroje.

Skaitytoją turėtų sudominti J. E. Lane nuostatos apie teorijų ir modelių kaitą: tradicinių klasikinių valdymo teorijos ir praktikos vertybių (ankstesnių viešojo valdymo pakopų – tradicinio, naujojo viešojo administravimo, naujosios viešosios vadybos) vaidmuo ir reikšmė tobulinant šiuolaikinį viešąjį valdymą yra vertinama pozityviai, t. y. nepaneigiant ar radikalčiai neiškreipiant XX a. išgrynintų viešojo sektoriaus valdymo bruožų ir elementų visumos (egzistuojančių skirtumų tarp viešojo ir verslo administravimo, politikos – administravimo dichotomijos, klasikinės viešosios politikos tipologizacijos, viešojo administravimo funkcijų ir kt.).

Knygos struktūra yra gana logiška, besiremianti klasikine viešojo valdymo modelių įvairovės sistemavimo praktika. Palyginti nedidelės apimties monografijoje (183 p.) yra išskirta penkiolika skyrių. Galima diskutuoti dėl kai kurių skyrių (pvz., 4 ir 6) pateikimo eiliškumo. Minėtu atveju ketvirtame skyriuje analizuojama politikos įgyvendinimo teorija, modeliai, o šeštame skyriuje plačiai analizuojamos politikos formavimo problemos. Remiantis klasikine politikos analizės metodologija, rekomenduojama (W. Parsons, W. Dunn ir kt.) politikos formavimo metodus, procedūras ir prielaidas analizuoti prieš politikos įgyvendinimo procedūrų analizę. Anot W. Dunn, tai dažniausiai atliekama vykstant „politikos proceso kaip visumos analizei“, o ne „analizei politikos procese“, o politikos proceso stebėseną ir analizę gali būti atliekama nepaisant politikos proceso fazių nuoseklumo arba eiliškumo.

Pripažįstant ekologinių (ypač globalių) problemų svarbą viešojoje erdvėje, ne visai tinkamai suformuluotas tryliktas skyrius, kur bandoma atlikti ekologinės dimensijos teorinę

Alvydas Raipa – Kauno technologijos universiteto Viešojo administravimo katedros profesorius, socialinių mokslų daktaras. Professor at the Department of Public Administration, Kaunas University of Technology.

E. paštas / e-mail: alvydas.raipa@ktu.lt

Apžvalga įteikta redakcijai 2010 m. sausio mėn.

lyginamąją analizę su politikos dimensija. Autoriaus noras suprantamas – atlikti ekologinės politikos tikslų, uždavinių bei sprendimų įgyvendinimo galimybių studiją, tačiau minėtas formulavimas, mano nuomonė, nėra pats geriausias. Autoriaus pasirinkta itin detali knygos struktūra, nagrinėjamos vertybės, valdymo kontekstas yra per daug segmentuotas. Gal geresnę knygos struktūrą galėjo lemti kitokia vadybinių procesų modeliavimo nuostata. Taigi vietoj monografijoje esančių penkiolikos skyrių galėjo būti į trys keturios platesnės apimties dalys, kurios galėtų turėti po keturis penkis poskyrius. Tokios knygos dalys galėjo būti įvardytos kaip „Viešųjų organizacijų valdymo modelių analizė“, „Viešosios politikos fazių ir procedūrų modeliai“ ir kt. juolab, kad knygos įvade autorius išskiria šešias esmines problemas, kurios ir galėjo būti knygos struktūrinėmis dalimis. Kartu noriu pabrėžti, kad pateikti pasvarstymai yra diskutuoti, kadangi autoriaus pasirinkimas, kaip struktūrizuoti analizuojamą problemą, yra svarbiausias veiksnys.

Kiekvienas knygos skyrius pabaigoje apibendrinamas, taip pat pateikiamas naudotų literatūros šaltinių (jų iš viso yra daugiau kaip trys šimtai) sąrašas.

Itin vertingos išvados ir teorinės nuostatos formuluojamos apibendrinant monografiją (p. 166-179): apibendrinama valstybės valdymo proceso struktūra, viešojo valdymo strateginiai ir taktiniai aspektai, viešųjų paslaugų ir viešojo sektoriaus personalo, kontraktų valdymo ir organizacijų šiuolaikinio dizaino principinės nuostatos remiantis *ex ante* ir *ex post* modelių esminėmis schemomis ir dimensijomis.

Kažin ar recenzijoje tikslinga atlikti visų penkiolikos skyrių metaanalizę. Tai padarys skaitytojai. Tačiau norėčiau atkreipti dėmesį į tai, kad autorius sugeba išvelgti naujų viešojo valdymo teorijos išvystymo elementų galimybes. Itin akcentuotina autoriaus inovatyvi pozicija struktūruojant valstybės valdymo elementus (p. 166 ir kt.) įvesti naujus viešojo valdymo terminus („naujoji viešoji organizacija“, p. 174), arba papildyti žinomas klasikinės teorinės sąvokas (viešojo valdymo šiuolaikinė racionalumo samprata, p. 36-37).

Monografijoje atlikta išsami analizė rodo gilią autoriaus patirtį, viešojo administravimo vadybinio, politinio ir teisinio kontekstualumo suvokimą. Daugelyje skyrių J. E. Lane vieną ar kitą valdymo problemą, viešojo valdymo modelius, struktūras, teorijas analizuoja remdamasis klasikinėmis viešojo valdymo nuostatomis, valdymo filosofiniais pagrindais – racionalizmu, išskirdamas politikos įgyvendinimo vietą viešajame valdyme ir analizuodamas interpretavimo galimybių įvairovę. Šia prasme išsiskiria ketvirtas skyrius (p. 47-54), kuriame itin preciziškai aptariama įgyvendinančių struktūrų, funkcijų, biurokratijos vieta politikos įgyvendinimo teoriniame modeliavimo procese ir praktikoje. Autorius remiasi pripažintais valdymo teoretikais (M. Porter, B. Hjern, P. Sabatier ir kt.), interpretuoja ir argumentuoja jų požiūrį, perspektyvas formalizuotoje šiuolaikinėje organizacijų teorijoje ir praktikoje, valdymo reformų ir pokyčių epochoje, pabrėždamas kūrybiškumo prado vietą moderninant viešųjų sprendimų įgyvendinimą.

Apibendrinant monografijos kokybinius parametrus, reikia pasidžiaugti unikaliomis autoriaus išvalgomis, požiūriais, išvadomis argumentuojant šiuolaikinio viešojo valdymo metodologines paieškas, formuojant ir konceptualizuojant inovacines valdymo dimensijas viešojo valdymo institucijų veiklos reguliavimo ir kitų valdymo sferų srityje. Manau, kad akademinė bendruomenė teigiamai įvertins itin brandų ir reikalingą teorinį darbą, praturtinantį šiuolaikinę viešojo valdymo kompleksinių problemų sampratą.